

Het belang van onderzoek bij de huidige omslag in het cultuurbeleid

Halbe Zijlstra Voor het goed volgen van ontwikkelingen in de cultuursector zijn goede branchestatistieken en onderzoek belangrijker dan ooit.

Het (demissionaire, red.) kabinet beoogt een omslag in het cultuurbeleid, waarbij de sector minder afhankelijk van de overheid wordt. Daarnaast heeft dit kabinet te maken met een economische situatie die de reductie van overheidsuitgaven noodzakelijk maakt – en dat geldt ook voor cultuursubsidies. De bezuiniging op de cultuursubsidies zal een groot effect hebben op de manier waarop de cultuursector georganiseerd is. De (rijks) overheid zal door de vermindering van subsidierelaties meer op afstand komen te staan. Daarmee worden een goede informatievoorziening en goed onderzoek nog belangrijker. De rijksoverheid wil daar graag samen met de culturele sector in investeren.

Statistiek: de basis op orde

Culturele instellingen en hun brancheverenigingen zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor hun eigen statistiek, of dat nu de podiumkunsten betreft, musea, cultuureducatie, kunstvakonderwijs, de filmbranche

of het boekenvak. Een zinvolle discussie over de vraag of de vaste boekenprijs een effectief instrument is, is alleen te voeren op basis van deugdelijk inzicht in de werking van dit instrument in de boekenmarkt – en daarvoor is goede branche-informatie een voorwaarde. En het gesprek over de hoeveelheid gesubsidieerd aanbod kun je moeilijker voeren als je niet weet hoeveel gesubsidieerd aanbod er eigenlijk is en hoeveel publiek daarheen gaat. Het zijn maar een paar voorbeelden van het belang van statistiek. Het goede nieuws is dat er in vrijwel alle branches statistische gegevens beschikbaar zijn. Maar die informatie sluit niet altijd goed op elkaar aan, de kwaliteit kan soms beter (representativiteit, tijdige beschikbaarheid et cetera) en biedt soms niet het inzicht dat gewenst is.

Het ministerie werkt samen met verschillende brancheverenigingen en andere partners aan die verbetering, in 2011 bijvoorbeeld aan de Podiumpeiler en de Sectormonitor Beeldende Kunst. De ruimtelijke kanten van

het erfgoed zijn in de Erfgoedbalans nauwgezet in beeld gebracht door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

De overheid is niet de oplossing voor alle kwalen, maar ze heeft soms een eigen rol of staat voor een bijzonder (algemeen) belang waardoor een extra verantwoordelijkheid ontstaat. Dat geldt in de eerste plaats voor het in beeld brengen van de kerngegevens over het cultuurbeleid in de breedte en de resultaten van de eigen interventies (via wetgeving, investeringen of subsidies). De publicatie *Cultuur in Beeld* is voor mij een middel om de beschikbare informatie over de bredere cultuursector te presenteren en te duiden. Cultuurinstellingen kunnen zichzelf zo vergelijken met elkaar en iedereen kan kennismaken van de kerngegevens en de (kwantitatieve) prestaties van de instellingen gezamenlijk. De resultaten van het werk van de cultuurfondsen – die relatief steeds belangrijker worden bij de uitvoering van het beleid – moeten daarbij goed zichtbaar zijn. Ik ga daarom goede afspraken maken met de fondsen over het leveren van informatie. Dit type afspraken ga ik ook maken met de andere overheden, zij spelen immers een grotere rol dan het Rijk in het cultuurbeleid, en met de brancheorganisaties.

Ik zie ook een rol voor OCW

bij het maken van afspraken met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De zichtbaarheid van cultuur in de CBS-statistieken kan zeker worden verbeterd. Mijn departement heeft onder meer daarom het CBS gevraagd vooronderzoek te doen naar een zogeheten *satellietrekening cultuur*, waardoor het culturele domein goed zichtbaar wordt in de nationale rekeningen van het CBS. Zo'n satellietrekening bestaat er al voor bijvoorbeeld het toerisme en dat maakt dat het aandeel van

De zichtbaarheid van cultuur in CBS-statistieken kan zeker worden verbeterd

een sector in de economie op een paar kernvariabelen goed zichtbaar is.

Onderzoek: steeds beter weten wat je doet

De overheid heeft vanzelfsprekend ook een rol in het doen van onderzoek naar de effecten van het gevoerde beleid. Periodieke evaluatie is vastgelegd in veel wetten en regels. En dat gebeurt dan ook veelvuldig. Zo zijn de afgelopen jaren evaluaties verricht van de Wet op de vaste boekenprijs, de Wet archeologische monumentenzorg en de rijksregeling instandhouding monumenten (BRIM). Ook is er een beleidsdoorlichting cultuur uitgevoerd. De overheid kan zichzelf op dit vlak nog verbeteren, zoals de Algemene Rekenkamer ook constateert. Onderzoek dat onomstotelijk de effecten van beleid vaststelt, is moeilijk en daarom nog te schaars. Deze opmerking van de Rekenkamer nemen wij dan ook serieus.

Net als bij het verzamelen van statistische gegevens wil ik ook op het gebied van onder-

Halbe Zijlstra

is demissionair staatssecretaris
van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

zoek meer samenwerking en afstemming met de cultuurfondsen, sector en mede-overheden. De overheid kan een rol spelen door het delen van kennis en het stimuleren van de onderlinge afstemming bij onderzoek. Daarvoor bestaat niet één zaligmakende formule. Het departement zal het onderwerp agenderen en afspraken maken. Het betekent ook gezamenlijk onderzoek doen en resultaten uitwisselen en bespreken. In de basisinfrastructuur is ruimte gebleven voor onderzoek: een bovensectorale instelling die kennis en informatie verzamelt en verspreidt, en een kennisinstituut cultuur-educatie en amateurkunst dat een opdracht krijgt voor het opstellen van een onderzoeksagenda. Ook verwacht ik de samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) bij het volgen van trends in cultuur- en mediaparticipatie de komende jaren te kunnen voortzetten.

De politiek bepaalt

Veel inzichten over het functioneren van de gesubsidieerde cultuursector waren al decennialang bekend uit onderzoek, constateerde ik in *Meer dan kwaliteit*. Economen wezen op de nadelen van grote subsidieafhankelijkheid: een eenzijdige oriëntatie op de overheid als inkomstenbron, een geringe spreiding van risico's en een gebrek aan

ondernemerschap. Het SCP bracht 'het profijt van de overheid' in beeld en constateerde dat veel van de gesubsidieerde cultuur (net als andere overheidsvoorzieningen) vooral ten goede kwam aan hoogopgeleide en daarmee vaak ook welvarende groepen. Sociologen wezen erop dat een gesubsidieerd stelsel, dat bepaald wordt door specialistenoordelen, zich loszigt van bredere bevolkingsgroepen. Ook wezen zij op de legitimeringsproblemen van de instandhouding van een dergelijk stelsel.

Dit kabinet wil knelpunten niet alleen benoemen, maar ook echt aanpakken

Dit kabinet wil deze knelpunten niet alleen benoemen met statistiek of onderzoek, maar ook echt aanpakken. De belangrijkste richtinggevende beslissingen worden bepaald door politieke besluitvorming. Dat is ook het geval met de hervormingen en de bezuinigingen die ik nu doorvoer. Dit is dan ook mijn interpretatie van het zo vaak gehanteerde begrip *evidence based policy*: politieke beslissingen kunnen niet vervangen worden door onderzoek en feitelijke gegevens. Ze kunnen het politieke debat wel zo goed mogelijk voeden en ondersteunen.